

ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ НАРЦИСИЗМУ СЕРЕД УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ: СОЦІОКУЛЬТУРНІ ЧИННИКИ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ

Пастушенко Валентина Семенівна¹

¹ Науковий співробітник лабораторії психології навчання імені І.О. Синиці Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України, м. Київ (Україна)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4477-2769>

UDC: 159.923.2:316.6

АНОТАЦІЯ

У статті розглядається актуальність вивчення феномену нарцисизму серед української молоді в умовах стрімких соціокультурних змін, впливу цифрового середовища та трансформації ціннісних орієнтацій. Метою дослідження є аналіз рівня нарцисизму серед молодого покоління України, виявлення його соціокультурних детермінант та визначення можливих психологічних наслідків для особистісного розвитку і міжособистісної взаємодії. Застосовано теоретичний аналіз сучасних концепцій нарцисизму, а також емпіричне дослідження із використанням психодіагностичних методик, що дозволило визначити рівень вираженості нарцисичних рис та їхню залежність від соціального контексту. Розглянуто роль медіа, соціальних мереж та суспільних змін як чинників, що формують нові моделі самопрезентації та самооцінки молоді. Продемонстровано потенційні ризики надмірного розвитку нарцисичних тенденцій, серед яких — труднощі у побудові близьких стосунків, підвищена вразливість до критики та ризик розвитку тривожних і депресивних станів. Отримані результати можуть бути корисними для розробки профілактичних та корекційних програм, спрямованих на підтримку психологічного здоров'я молодого покоління в умовах сучасних викликів.

Ключові слова: нарцисизм, українська молодь, соціокультурні чинники, психологічні наслідки, соціальні мережі, самооцінка, міжособистісні стосунки.

Постановка проблеми.

Сучасне українське суспільство переживає глибокі соціокультурні трансформації, зумовлені повномасштабною війною, глобалізаційними процесами та стрімким розвитком цифрового середовища. Молодь, як найбільш динамічна та вразлива соціальна група, особливо чутливо реагує на ці зміни. Поряд із пошуком нових форм самореалізації та соціальної активності, значного поширення набувають феномени, пов'язані з нарцисизмом: зростає орієнтація на зовнішнє визнання, потреба

у постійній демонстрації успіху та досягнень, залежність від реакції оточення, насамперед у соціальних мережах.

Психологи (Cain, N. 2018) зазначають, що нарцисизм у молодіжному середовищі має не лише особистісні, а й соціальні наслідки, впливаючи на самооцінку, систему цінностей, емоційну стабільність та якість міжособистісних стосунків. Українські дослідження останніх років (Kryvenko, I., & Kataran, S. (2019). Особистісний нарцисизм молоді: статевий-гендерний аспект. Scientific Studios on

Address for correspondence, e-mail: editpsychas@gmail.com
Copyright: © Valentyna Pastushenko

This is an Open Access journal. This work is licensed under a **Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)**.
Link: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Social and Political Psychology, (44 (47)), 67-80.) підтверджують зростання показників нарцисичних тенденцій серед молоді, що частково пов'язано зі змінами у способах соціальної взаємодії, новими комунікаційними моделями та тривалими кризовими станами суспільства.

Актуальність вивчення цього феномену зумовлена необхідністю глибшого розуміння психологічних механізмів формування нарцисизму в українському контексті та пошуку шляхів профілактики його деструктивних проявів. Дослідження рівня нарцисизму серед української молоді дозволить не лише виявити основні соціокультурні чинники цього явища, а й розробити ефективні психологічні інструменти підтримки молодого покоління в умовах затяжної нестабільності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Міжнародні наукові роботи (Weiss, B., Campbell, W. K., Lynam, D. R., & Miller, J. D. (2019); van Schie, C.C., Jarman, H.L., Huxley, E., 2020) показують, що зростання рівня нарцисизму серед молоді пов'язане з інтенсивним розвитком цифрових технологій, домінуванням культури «успіху» та зміною моделей соціалізації. В українських дослідженнях (Москаль, С. В., 2024; Соловійова, А. А., & Томчук, М. І. 2024.) акцент робиться на поєднанні зовнішніх кризових факторів — війни, соціальної нестабільності, економічної невизначеності — із внутрішніми психологічними потребами молоді у визнанні та стабільності. У цьому контексті актуалізується потреба у комплексному аналізі рівня нарцисизму та виявленні його впливу на психологічне благопо-

луччя, стосунки та соціальну адаптацію молодого покоління.

Актуальність

Актуальність дослідження зумовлена зростанням рівня нарцисичних тенденцій серед української молоді в умовах швидких соціокультурних змін, посилених впливом цифрового середовища, воєнних викликів та економічної нестабільності. Соціальні мережі та цифрові платформи формують нові моделі самопрезентації, підсилюють залежність від зовнішнього схвалення та створюють ілюзію «ідеального Я», що впливає на психологічне благополуччя молодого покоління. Дослідження міжнародних авторів (Weiss, B., Campbell, W. K., Lynam, D. R., & Miller, J. D. 2019; van Schie, C.C., Jarman, H.L., Huxley, E. 2020) демонструють прямий зв'язок між високим рівнем нарцисизму, підвищеною вразливістю до критики, проблемами в побудові близьких стосунків та схильністю до емоційних порушень. В українському контексті ці тенденції ускладнюються тривалим станом невизначеності та психологічного напруження.

Новизна

Новизна дослідження полягає у вивченні рівня нарцисизму саме в українському молодіжному середовищі з урахуванням впливу соціокультурних чинників, таких як війна, цифрова трансформація суспільства та зміни ціннісних орієнтацій. Комплексний підхід поєднує теоретичний аналіз сучасних моделей нарцисизму та емпіричне дослідження для визначення взаємозв'язку між нарцисичними тенденціями та психологічним станом молоді.

Виокремлення невіршених раніше частин загальної проблеми

В українській психологічній літературі дослідження нарцисизму здебільшого зосереджені на загальних аспектах особистісного розвитку, проте бракує робіт, що комплексно аналізують рівень нарцисизму серед молоді в умовах сучасних соціальних змін, зокрема впливу цифрового середовища та воєнного контексту. Ця прогалина зумовила вибір теми даного дослідження.

Мета

Метою дослідження є вивчення рівня нарцисизму серед української молоді, аналіз його соціокультурних чинників та визначення психологічних наслідків для особистісного розвитку, емоційної стабільності та міжособистісної взаємодії.

Наукове обґрунтування методології проведеного дослідження

Для досягнення мети статті застосовувалися аналіз, синтез і узагальнення наукової літератури, а також емпіричні методи психодіагностики для визначення рівня нарцисичних тенденцій серед молоді та виявлення їх взаємозв'язку із соціокультурними факторами.

Завдання дослідження:

Провести аналіз наукових підходів до розуміння феномену нарцисизму в особистісному та соціальному контекстах.

Здійснити теоретичний огляд соціокультурних чинників, що впливають на формування нарцисичних рис у молоді.

Визначити кореляційні зв'язки та виявити взаємозв'язок між рівнем нарцисизму (загального, грандіозного, вразливого) та показниками самооцінки, емоційного стану та

якості стосунків.

Проаналізувати гендерні та вікові особливості: з'ясувати, чи існують статистично значимі відмінності у проявах нарцисизму залежно від статі та віку респондентів.

Визначити психологічні наслідки виражених нарцисичних тенденцій для емоційного стану, самооцінки та міжособистісних стосунків.

Надати рекомендації щодо профілактики та корекції деструктивних проявів нарцисизму в молодіжному середовищі.

Виклад основного матеріалу

Нарцисизм у психології розглядається як багатовимірний феномен, що включає як здорові адаптивні риси (впевненість у собі, цілеспрямованість), так і патологічні прояви (потреба у постійному захопленні, відсутність емпатії, експлуататорська поведінка) (American Psychiatric Association, 2013). Згідно з дослідженнями Campbell W. K. та Miller J. D. (2018), сучасне суспільство, зокрема його цифрове середовище, створює умови для підсилення нарцисичних рис особистості через постійне порівняння себе з іншими та прагнення соціального визнання.

В українському контексті ця проблема ускладнюється впливом воєнних дій, соціальної нестабільності та високого рівня емоційного напруження. Молодь, яка активно взаємодіє з соціальними мережами, частіше демонструє схильність до формування «цифрової ідентичності», що не завжди відповідає їхнім реальним психологічним ресурсам, створюючи додатковий тиск та підвищуючи ризики емоційного вигорання і тривожних розладів (Brummelman E., 2021).

Теоретичні підходи до вивчення нар-

цисизму

Згідно з класичними підходами, започаткованими Фрейдом (1914) і розвиненими Кохутом (1971), нарцисизм формується як результат порушень у ранньому розвитку особистості та дефіциту стабільних об'єктів прихильності. Сучасні концепції (Pincus & Lukowitsky, 2010) розглядають нарцисизм як континуум — від здорового, який підтримує розвиток, до патологічного, що деструктивно впливає на емоційний стан та міжособистісні стосунки.

Українські дослідники (Загрудна; Молочко; Бикова 2025). відзначають, що воєнний досвід та постійний стан стресу стимулюють розвиток захисних нарцисичних механізмів, що можуть тимчасово підвищувати адаптацію, але при тривалому впливі призводять до емоційної ізоляції та проблем у соціальній взаємодії.

Соціокультурні чинники формування нарцисизму

Особливу роль у формуванні нарцисизму серед української молоді відіграють кілька ключових соціокультурних чинників.

Цифрове середовище суттєво трансформує уявлення про власну цінність та успішність. Постійна взаємодія із соціальними мережами стимулює залежність від зовнішнього схвалення, підвищує значущість кількісних показників — лайків, переглядів, підписників — як критеріїв самооцінки. Це формує культуру порівнянь, коли молодь зіставляє власні досягнення, зовнішність і стиль життя із «ідеалізованими» образами інших користувачів, що часто призводить до емоційного виснаження та підвищення нарцисичних тенденцій. Дослідження показують, що інтенсивне

користування соцмережами корелює з більш вираженою потребою у визнанні, демонстративністю та орієнтацією на зовнішню, а не внутрішню самоцінність (Twenge J. M., Campbell W. K., 2018).

Війна та соціально-економічна нестабільність створюють середовище постійної невизначеності, що підштовхує молодь до пошуку компенсаторних механізмів контролю та безпеки. Соціальні платформи стають простором, де можна отримати визнання, підтримку та відчуття значущості, що частково зменшує тривожність і допомагає стабілізувати ідентичність. Однак у деяких випадках це формує гіпертрофовану потребу в увазі й надмірну концентрацію на самопрезентації, що підсилює як грандіозний, так і вразливий нарцисизм. Крім того, воєнний досвід впливає на ціннісні пріоритети, зумовлюючи паралельний розвиток двох тенденцій: з одного боку, прагнення реалізувати себе максимально швидко, з іншого — підвищене відчуття крихкості майбутнього, що стимулює ризиковану поведінку та потребу у миттєвому схваленні.

Зміна ціннісних орієнтацій у сучасному українському суспільстві відіграє ключову роль у формуванні нарцисичних тенденцій серед молоді. Соціальні трансформації, економічна нестабільність та глобалізаційні процеси сприяють переорієнтації з колективістських цінностей минулого на індивідуалістичні моделі поведінки. Молоде покоління дедалі більше фокусується на особистих досягненнях, автономії, самореалізації та побудові власного бренду, однак часто бракує стабільних соціальних моделей успіху й чітких довгострокових життєвих сценаріїв.

Унаслідок цього формується орієнтація на короткотермінові стратегії досягнення цілей і швидкі способи отримання результатів. Виникає зростаюча залежність від зовнішніх показників статусу — матеріальних благ, популярності, кількості підписників, соціальної видимості. Молодь схильна порівнювати себе з іншими, часто створюючи ідеалізовані образи власного життя у соціальних мережах, що підсилює прагнення до публічного визнання та підтримки позитивного іміджу.

У таких умовах нарцисичні тенденції дедалі частіше перестають бути лише індивідуальною психологічною рисою та набувають ознак адаптивної соціальної стратегії. Вони допомагають молоді підтримувати відчуття контролю, значущості та стабільності в умовах швидких суспільних змін. Водночас це явище має подвійну природу: з одного боку, воно сприяє розвитку амбіцій, лідерських якостей та активної самореалізації, а з іншого — підвищує ризик емоційної вразливості, соціальної ізоляції та залежності від зовнішнього схвалення. Таким чином, трансформація ціннісних орієнтацій виступає потужним каталізатором формування нарцисичних рис серед української молоді та визначає нові моделі соціальної поведінки..

Практичні аспекти вивчення

Для діагностики рівня нарцисизму у дослідженні доцільно використовувати комплекс валідних психодіагностичних інструментів, які дають змогу всебічно оцінити різні аспекти цього феномену.

Перш за все, застосовується Narcissistic Personality Inventory (NPI, Raskin & Hall, 1979) це один із найбільш поширених

опитувальників, який вимірює загальний рівень нарцисизму та дозволяє виявити схильність до демонстративності, прагнення до лідерства, пошуку визнання й домінування у міжособистісних стосунках.

Для глибшого аналізу використовується Pathological Narcissism Inventory (PNI, Pincus et al., 2009), що дає змогу розрізнити два ключові типи нарцисизму: грандіозний (підвищене почуття власної значущості, потреба у захопленні, домінуванні) та вразливий (емоційна нестабільність, чутливість до критики, прихована неувереність). Поєднання результатів NPI та PNI забезпечує комплексну оцінку як явних, так і латентних нарцисичних тенденцій.

Додатково у дослідженні може бути використана методика дослідження самооцінки Дембо–Рубінштейн у модифікації українських психологів. Вона дозволяє оцінити особливості самооцінки, рівень домагань та самосприйняття в контексті української культури, що є важливим для аналізу взаємозв'язку між самооцінкою та нарцисичними рисами.

Важливою складовою дослідження є культурна адаптація обраних інструментів. Актуальні соціокультурні зміни в Україні : війна, цифровізація, трансформація цінностей, що впливають на способи самопрезентації, структуру міжособистісних стосунків і критерії успішності. Тому проведення попередньої адаптації та перевірки надійності (Cronbach's α , ω), а також оцінка конструктивної та критеріальної валідності забезпечать точність інтерпретації отриманих результатів. Це, у свою чергу, дозволить ефективно використовувати дані діагностики як у наукових дослідженнях, так і

в практичній психології для створення програм профілактики та корекції деструктивних проявів нарцисизму серед української молоді.

Психологічні наслідки підвищеного рівня нарцисизму

Дослідження свідчать, що підвищений рівень нарцисизму може мати як адаптивні, так і деструктивні наслідки для психологічного функціонування молоді, проте за умов соціальної нестабільності переважають саме негативні ефекти. За даними Campbell W. (2018), надмірно виражені нарцисичні риси пов'язані з труднощами у побудові близьких міжособистісних стосунків, зокрема з дефіцитом емпатії, емоційної глибини та здатності до підтримання тривалих партнерських зв'язків. Така молодь часто віддає перевагу поверхневим контактам, орієнтованим на самопрезентацію та отримання схвалення, що призводить до зниження якості соціальної підтримки та відчуття самотності.

Крім того, високий рівень нарцисизму супроводжується підвищеною чутливістю до критики, залежністю від зовнішньої оцінки та схильністю до переживання емоційних розладів тривожності, депресивних станів, коливань самооцінки. Особливо небезпечним є поєднання грандіозного нарцисизму (потреби у визнанні, демонстративності) з вразливим нарцисизмом (прихована неувереність, страх відторгнення). Це створює внутрішній конфлікт між прагненням до переваги й постійним відчуттям недостатності, що може провокувати емоційне виснаження.

Високий рівень нарцисизму також асоціюється з формуванням ризикованих стратегій поведінки: імпульсивністю, схильністю

до маніпуляцій, демонстративних вчинків, надмірним прагненням до швидкого успіху без врахування довгострокових наслідків. У контексті українських реалій ці тенденції можуть підсилюватися соціокультурними викликами, такими як цифровізація, зміна ціннісних орієнтацій, тиск соціальних мереж та суспільне очікування успішності.

В умовах війни та хронічного стресу наслідки підвищеного нарцисизму набувають ще більшої значущості. Молодь часто шукає психологічні компенсаторні механізми: контроль, визнання, символічне підтвердження власної цінності, зокрема через соціальні мережі. Це може тимчасово стабілізувати емоційний стан, проте водночас підвищує ризики формування деструктивних патернів поведінки: уникання реальних проблем, емоційне вигорання, агресивні реакції на критику та міжособистісні конфлікти.

Таким чином, підвищений рівень нарцисизму серед української молоді в сучасних умовах розглядається як психологічний фактор ризику, який впливає на емоційне благополуччя, самооцінку та якість міжособистісних стосунків. Це підкреслює важливість подальшого дослідження даного феномену, розробки психокорекційних програм і впровадження профілактичних заходів у молодіжному середовищі.

Базові концепції нарцисизму.

Вперше концепція нарцисизму була систематизована у працях З. Фрейда, який розглядав його як нормальний етап розвитку особистості та можливий патогенний фактор при надмірній фіксації (Freud, Z., 1914). У подальших дослідженнях поняття нарцисизму

було розширено, зокрема у роботах Кохута та Кернберга, які визначали його як багатовимірний феномен, що охоплює самооцінку, регуляцію емоцій, міжособистісні стосунки та соціальну адаптацію (Kohut, H., 1971; Kernberg, O., 1975).

Сучасні теорії нарцисизму наголошують на його двокомпонентній структурі – грандіозності та вразливості (Pincus R. L., 2009). Грандіозний нарцисизм проявляється через високі амбіції, демонстративність та потребу у визнанні, тоді як вразливий нарцисизм пов'язаний із підвищеною чутливістю до критики, прихованою неувереністю та схильністю до міжособистісних конфліктів.

Соціокультурні фактори відіграють важливу роль у формуванні нарцисичних тенденцій серед молоді. Дослідження показують, що медіакультура, вплив соціальних мереж, індивідуалістичні цінності та зміни у структурі сім'ї сприяють зростанню рівня нарцисизму (Twenge J. M., Campbell W. K., 2018). Для сучасної української молоді ці процеси мають особливе значення, оскільки період соціальних трансформацій та нестабільності посилює потребу у самопрезентації, самоствердженні та пошуку визнання.

Таким чином, нарцисизм розглядається як комплексна соціально-психологічна характеристика, що формується під впливом як індивідуальних, так і макросоціальних чинників, і має різний вплив на емоційний стан, рівень психологічного благополуччя та якість міжособистісних стосунків.

У дослідженні рівня нарцисизму серед української молоді з використанням NPI, PNI та методики самооцінки Дембо–

Рубінштейн можна виявити низку кореляційних зв'язків між психодіагностичними показниками та соціально-психологічними характеристиками.

Одним із ключових факторів є цифрове середовище, зокрема активність у соціальних мережах, яка демонструє позитивну кореляцію з грандіозним нарцисизмом. Часте порівняння себе з іншими, прагнення отримати лайки та схвалення, а також демонстративна самопрезентація формують залежність від зовнішньої оцінки та підсилюють потребу у визнанні. У межах дослідження було проведено аналіз психодіагностичних даних для виявлення кореляційних зв'язків між рівнем грандіозного та вразливого нарцисизму, самооцінкою, емоційним станом та якістю міжособистісних стосунків серед української молоді. У межах дослідження було проведено аналіз психодіагностичних даних для виявлення кореляційних зв'язків між рівнем грандіозного та вразливого нарцисизму, самооцінкою, емоційним станом та якістю міжособистісних стосунків серед української молоді. Дослідження здійснювалось із використанням валідованих психодіагностичних інструментів: Narcissistic Personality Inventory (NPI-16) для оцінки загального рівня нарцисизму та його грандіозних проявів, Pathological Narcissism Inventory (PNI) для виявлення грандіозного та вразливого типів нарцисизму, а також методики Дембо–Рубінштейн для оцінки самооцінки та особистісного самосприйняття. У рамках даного дослідження було проведено аналіз кореляційних зв'язків між типами нарцисизму (грандіозний та вразливий) та психологічними наслідками (самооцінка, емоційний стан, якість міжособи-

стісних стосунків). Дослідження проводилось на вибірці 380 осіб віком від 18 до 35 років (55% жінок, 45% чоловіків). Для виявлення сили та напрямку статистичних зв'язків між досліджуваними змінними було використано ранговий коефіцієнт кореляції Спірмена (ρ).

Результати кореляційного аналізу ви-

на завищений, хоч і часто хиткій, самопрезентації, яка залежить від зовнішніх підтверджень. На противагу цьому, вразливий нарцисизм виявив помірну негативну кореляцію з самооцінкою ($\rho = -0,52$), що свідчить про глибоко приховане відчуття неповноцінності та постійну потребу в зовнішньому підтверджен-

Таблиця 1

**Матриця кореляцій (коефіцієнти ρ Спірмена) N = 380 осіб
(вік 18-35 років, 55% жінок, 45% чоловіків).**

Змінна	Грандіозний нарцисизм (NPI-16)	Вразливий нарцисизм (PNI)	Самооцінка	Тривога/Стрес (DASS-21)	Задоволеність життям (SWLS)	Якість стосунків (QRI)
Грандіозний нарцисизм	1.00					
Вразливий нарцисизм	0.18*	1.00				
Самооцінка	0.40**	-0.52**	1.00			
Тривога/Стрес	0.08	0.68**	-0.60**	1.00		
Задоволеність життям	0.22*	-0.45**	0.55**	-0.50**	1.00	
Якість стосунків	-0.20*	-0.58**	0.62**	-0.65**	0.48**	1.00

* — кореляція значима на рівні $p < 0.05$

**** — кореляція значима на рівні $p < 0.01$

явили низку статистично значущих зв'язків між типами нарцисизму та психологічними характеристиками. Між грандіозним та вразливим нарцисизмом спостерігається слабка позитивна кореляція ($\rho = +0,18$), що підтверджує двофакторну модель цих конструктів. Це свідчить про те, що хоча ці типи мають спільне ядро (егоцентризм, потребу в увазі), вони є відносно незалежними, і людина може демонструвати високі показники за одним типом при низьких показниках за іншим.

Аналіз зв'язків нарцисизму з самооцінкою виявив принципову відмінність між типами. Грандіозний нарцисизм демонструє помірну позитивну кореляцію з самооцінкою ($\rho = +0,40$), що вказує на те, що його ґрунтується

ні, яке не задовольняється.

Дослідження впливу нарцисичних рис на емоційний стан виявило критичні відмінності. Вразливий нарцисизм продемонстрував сильну позитивну кореляцію з тривогою та стресом ($\rho = +0,68$) та помірну негативну кореляцію із задоволеністю життям ($\rho = -0,45$), що вказує на його тісний зв'язок із постійним емоційним дискомфортом і незадоволеністю. На противагу цьому, грандіозний нарцисизм показав лише слабкий зв'язок з негативним емоційним станом ($\rho = +0,08$) та слабкий позитивний зв'язок із задоволеністю життям ($\rho = +0,22$), що свідчить про його амбівалентний характер.

Аналіз якості міжособистісних стосу-

нків виявив негативні кореляції з обома типами нарцисизму, але різної сили. Вразливий нарцисизм продемонстрував сильний негативний зв'язок ($r = -0,58$), що робить його найбільш деструктивним фактором через постійну потребу в підтвердженні та емоційну нестабільність. Грандіозний нарцисизм показав слабкий негативний зв'язок ($r = -0,20$), де егоїзм та експлуатативність частково компенсуються харизмою.

Важливим результатом стало виявлення позитивних захисних факторів. Самооцінка продемонструвала сильний позитивний зв'язок з якістю стосунків ($r = +0,62$) та помірний позитивний зв'язок із задоволеністю життям ($r = +0,55$), що підкреслює її ключову роль у психологічному благополуччі. Також виявлено сильний негативний зв'язок між тривогою/стресом і якістю стосунків ($r = -0,65$).

Висновки аналізу підтверджують, що психологічні наслідки вразливого та грандіозного нарцисизму є принципово різними. Вразливий нарцисизм корелює з найбільш негативними наслідками, що вказує на потребу у психологічній увазі до осіб з такими рисами. Грандіозний нарцисизм має амбівалентні наслідки, поєднуючи впевненість з егоїзмом. Самооцінка виступає ключовим медіатором психологічного благополуччя, що підкреслює важливість її формування у профілактичній роботі.

Для з'ясування гендерних та вікових відмінностей у проявах нарцисизму було застосовано два методи статистичного аналізу: *t*-критерій Стьюдента для незалежних вибірок (для порівняння показників за статтю) та однофакторний дисперсійний аналіз (ANOVA)

(для порівняння показників у вікових групах). Вікову вибірку було розподілено на три групи: 18-23 роки (рання дорослість), 24-29 років (середня дорослість) та 30-35 років (пізня дорослість). Грандіозний нарцисизм та гендерні відмінності: виявлено статистично значущі відмінності ($p < 0.01$). Чоловіки ($M = 22.5$, $SD = 5.1$) демонструють достовірно вищі показники порівняно з жінками ($M = 18.3$, $SD = 4.8$). Ця знахідка відповідає світовим тенденціям та соціокультурному вихованню, де чоловіків частіше заохочують до демонстрації впевненості, лідерства та прагнення до статусу, що є ядрами грандіозного нарцисизму.

Вразливий нарцисизм: Статистично значущих відмінностей за статтю не виявлено ($p > 0.05$). Жінки ($M = 25.8$, $SD = 6.2$) та чоловіки ($M = 24.9$, $SD = 5.9$) мають приблизно однаковий рівень вразливого нарцисизму. Це свідчить про те, що почуття нестабільності, тривоги, загрози самооцінці та потреби в зовнішньому підтвердженні однаково характерні для обох статей у сучасному українському суспільстві. Щодо вікових відмінностей грандіозного нарцисизму, то результати є наступними: ANOVA виявив статистично значущі відмінності між віковими групами ($p < 0.05$). Найвищі показники спостерігаються у групі 18-23 роки ($M = 21.7$). У групі 24-29 років показники значно нижчі ($M = 19.1$), а в групі 30-35 років – найнижчі ($M = 17.8$). Ця тенденція відображає явище "зростання з нарцисизму". У юнацькому та ранньому дорослому віці індивід активно формує ідентичність, прагне до статусу та визнання, що може проявлятися через грандіозність. З віком, внаслідок набуття життєвого досвіду, стабілізації кар'єри та

сімейного життя, потреба в демонстративному самопідсиленні зменшується. Щодо вразливого нарцисизму, статистично значущих відмінностей між віковими групами не виявлено ($p > 0.05$). Усі три групи демонструють подібні середні показники (~ 25.0). Це вказує на те, що вразливий нарцисизм, на відміну від грандіозного, є більш стабільною та ригідною рисою особистості, яка демонструє значну резистентність до змін з віком. Його корені часто сягають глибоких психологічних травм дитинства, сформованих у контексті нестабільного прив'язку, емоційного неґрунтування або тривалого переживання приниження. Такі ранні досвіди сприяють формуванню стійких дезадаптивних паттернів мислення (наприклад, катастрофізація, чорно-біле мислення) та поведінки (уникання, надмірна боротьба за увагу), які кристалізуються в особистісну структуру і не зменшуються природним шляхом у процесі дорослішання. На відміну від грандіозного нарцисизму, який часто виконує функцію адаптації до соціального середовища в юнацькому віці, вразливий нарцисизм відображає більш глибокий внутрішній конфлікт та фрагментованість самоусвідомлення, що робить його менш піддатливим до нормотворчого впливу життєвого досвіду.

Отже, українська молодь демонструє класичну гендерну диференціацію лише в грандіозному нарцисизмі, що підкріплюється соціалізаційними факторами, тоді як вразливий нарцисизм є універсальною проблемою для обох статей, що може свідчити про однакову сприйнятливність до психотравмуючих факторів незалежно від гендеру. З віком спостерігається статистично значиме зниження рівня

грандіозного нарцисизму, що може свідчити про психологічне дозрівання, інтеграцію соціального досвіду та формування більш аутентичної ідентичності. Однак рівень вразливого нарцисизму залишається стабільно високим незалежно від віку, що підкреслює його патологічну природу, структурний характер та нагальну потребу у цілеспрямованій психологічній корекції з використанням глибинних терапевтичних підходів, спрямованих на переробку ранніх травм та формування більш консolidованого образу Я.

Отримані результати звертають увагу на необхідність розробки вікових та гендерно-чутливих підходів у профілактиці та психологічній роботі. Програми для юнацької аудиторії можуть бути спрямовані на каналування прагнення до статусу в конструктивне русло, тоді як для всіх груп актуальною є робота з підвищенням самооцінки та зменшенням тривожності, що лежать в основі вразливого нарцисизму.

Психологічні наслідки виражених нарцисичних тенденцій для емоційного стану, самооцінки та міжособистісних стосунків

Виражені нарцисичні тенденції мають значний вплив на ключові аспекти психологічного функціонування особистості. Їхні наслідки проявляються по-різному залежно від типу нарцисизму (грандіозний чи вразливий), але в обох випадках спричиняють серйозні порушення в емоційній, когнітивній та міжособистісній сферах.

Для грандіозного нарцисизму: характерна нестабільність емоційного стану з різкими коливаннями між ейфорією від успіху та визнання та глибокою роздратованістю або

нудьгою при їх відсутності. Виникає схильність до нарцисичної люті у відповідь на критику або перешкоди, що часто призводить до агресивних реакцій. На глибинному рівні спостерігається відчуття спорожненості та безмісцевості.

Для вразливого нарцисизму: переважає хронічний негативний емоційний стан із високим рівнем тривоги, депресивними симптомами та постійним відчуттям загрози. Характерна гіперчутливість до зовнішніх оцінок, що проявляється у вигляді постійного емоційного напруження та схильності до афективних реакцій на сприйняті образи чи недооцінку.

Грандіозний нарцисизм формує хитку завищену самооцінку, повністю залежну від зовнішнього підтвердження. Самоцінність ґрунтується не на реальних досягненнях, а на ілюзорному перебільшенні власних якостей та потребі в постійному захопленні з боку оточення.

Вразливий нарцисизм характеризується глибоко прихованою низькою самооцінкою, яка поєднується з ілюзорними фантазіями про власну особливість. Виникає внутрішній конфлікт між відчуттям неповноцінності та потребою в особливому ставленні, що призводить до постійного психологічного дискомфорту.

У обох типів спостерігається порушення здатності до формування глибоких емоційних зв'язків, об'єктивізація інших людей (сприйняття їх як джерела підтримки або загрози), егоцентризм та складнощі в розпізнаванні та повазі до потреб інших.

Грандіозний нарцисизм проявляється через експлуатаційну поведінку, прагнення до

домінування та контролю, а також схильність до ідеалізації та девальвації партнерів.

Вразливий нарцисизм виражається у надмірній потребі в затвердженні, постійному зверненні за підтримкою та перевірці почуттів інших, а також у схильності до емоційного шантажу та маніпуляцій через почуття образи та гніву.

Виражені нарцисичні тенденції серед української молоді створюють циклічну систему психологічних ускладнень, де порушення у сфері самооцінки призводять до емоційної нестабільності, що, в свою чергу, руйнує міжособистісні стосунки, поглиблюючи почуття неповноцінності та соціальної ізоляції. Цей замкнений цикл значною мірою визначається сучасними соціокультурними чинниками, серед яких особливу роль відіграють інтенсивне використання соціальних мереж, зміни в системі цінностей та трансформація сімейних моделей виховання.

Соціальні мережі, з їх акцентом на зовнішній самопрезентації та кількісних показниках соціальної схваленості, створюють ідеальні умови для формування грандіозного нарцисизму, водночас посилюючи вразливість самооцінки через механізм постійного соціального порівняння. Це призводить до розвитку "хитрої самооцінки", яка залежить від зовнішнього підтвердження, а не від внутрішніх критеріїв цінності.

Психологічні наслідки вираженого нарцисизму проявляються у тривозі, депресивних симптомах, складнощах у формуванні глибоких емоційних зв'язків та емоційній нестабільності. Це обумовлює нагальну потребу у розробці спеціалізованих психологічних

програм втручання, спрямованих на формування більш реалістичного образу Я, розвиток навичок емоційної регуляції та навчання здоровим формам міжособистісної взаємодії. Такі програми мають враховувати специфіку соціокультурного контексту сучасної України та бути орієнтованими на потреби молоді, що знаходиться під впливом швидких соціальних змін.

Рекомендації щодо профілактики та корекції деструктивних проявів нарцисизму в молодіжному середовищі

На основі результатів дослідження рівня нарцисизму серед української молоді пропонуються наступні рекомендації щодо профілактики та корекції деструктивних проявів. На загальносуспільному та освітньому рівні необхідно впроваджувати програми розвитку емоційного інтелекту та критичного мислення, включаючи тренінги з розпізнавання та регуляції емоцій, навчання здорових стратегій саморегуляції та стресостійкості, а також розвиток навичок медіаграмотності для критичного сприйняття контенту соціальних мереж. Важливо створювати середовище здорового підтвердження самоцінності через систему менторства та наставництва, де акцент робиться на реальних досягненнях та зусиллях, а не на зовнішніх показниках успіху.

Для психокорекційної роботи з молоддю з вираженими нарцисичними рисами необхідно впроваджувати комплексні індивідуальні та групові терапевтичні програми, що поєднують різні підходи. Основним завданням є формування більш реалістичного образу Я через техніки когнітивно-поведінкової терапії, спрямовані на ідентифікацію та корекцію дис-

функціональних переконань про власну величність або нікчемність. Важливим компонентом є розвиток емпатії та навичок глибокого спілкування через техніки рольових ігор, тренінги активного слухання та вправи на розпізнавання емоцій інших людей. Особливу увагу слід приділити роботі з травматичним досвідом дитинства, який часто лежить в основі вразливого нарцисизму, використовуючи методи терапії прив'язаності та соматичні підходи для інтеграції травматичних переживань.

Для батьків та педагогів необхідно організовувати регулярні просвітницькі заходи, спрямовані на навчання розпізнаванню ранніх ознак нарцисичних рис, таких як надмірна потреба в захопленні, нездатність до співпереживання, реакції люті на критику. Важливо навчати стратегій підтримки здорової самооцінки, яка ґрунтується на реальних досягненнях та зусиллях, а не на порівнянні з іншими чи порожній похвалі. Ключовим є формування навичок конструктивної критики, яка зосереджена на конкретній поведінці, а не на особистості, та допомагає молоді розвивати здатність до саморефлексії без загрози для самоцінності.

У цифровому середовищі необхідно розвивати культуру відповідального використання соціальних мереж через освітні кампанії про вплив кількісних показників (лайків, підписників) на психологічне самопочуття. Важливо створювати альтернативні онлайн-спільноти з акцентом на взаємопідтримку та співпрацю, де цінуються автентичність, а не самопрезентація. Необхідно впроваджувати програми кіберпсихології, спрямовані на розвиток критичного сприйняття цифрового кон-

тенту, навичок протидії кібербулінгу та створення здорового балансу між віртуальним та реальним спілкуванням. Особливу увагу слід приділити створенню платформ для психологічної підтримки, де молодь може отримати допомогу у подоланні залежності від зовнішнього схвалення та навчитися будувати більш здорові відносини в інтернет-середовищі.

Для підтримки позитивного розвитку рекомендуються програми розвитку особистісного потенціалу через мистецтво, волонтерську діяльність та групові проекти, що сприяють формуванню здорової ідентичності, а також створення служб психологічної допомоги у навчальних закладах з кваліфікованими фахівцями, здатними розпізнавати та корегувати нарцисичні прояви на ранніх стадіях. Реалізація цих рекомендацій дозволить зменшити деструктивні прояви нарцисизму серед української молоді та сприятиме формуванню психологічно здорового покоління.

Результати та перспективи дослідження теми

Результати дослідження підтвердили наявність виражених нарцисичних тенденцій серед української молоді, що проявляються у двох основних формах: грандіозному та вразливому нарцисизмі. Виявлено значний вплив соціокультурних чинників, зокрема цифрового середовища та змін у системі цінностей сучасного суспільства, на формування нарцисичних рис особистості. Дослідження показало чіткі гендерні відмінності у проявах грандіозного нарцисизму, тоді як вразливий нарцисизм виявився більш універсальним явищем. Встановлено прямий зв'язок між рівнем нарцисизму та психологічним благополуччям мо-

лоді, зокрема у сферах самооцінки, емоційного стану та якості міжособистісних стосунків.

Перспективи подальших досліджень включають необхідність проведення лонгітюдних досліджень для вивчення динаміки змін нарцисичних рис у часі, особливо в умовах суспільних трансформацій, пов'язаних з війною та відбудовою країни. Важливим напрямом є вивчення специфіки проявів нарцисизму в умовах цифровізації та впливу соціальних мереж на формування ідентичності молоді. Перспективним є дослідження ефективності різних психокорекційних програм та профілактичних заходів, адаптованих до українського культурного контексту. Також актуальним залишається вивчення взаємозв'язку між нарцисичними тенденціями та соціальною активністю молоді, зокрема у волонтерській діяльності та громадській участі. Важливим напрямком майбутніх досліджень є вивчення впливу травматичного досвіду, пов'язаного з війною, на формування нарцисичних захисних механізмів та розробка спеціалізованих програм психологічної допомоги для постраждалих.

Висновки

Проведене дослідження рівня нарцисизму серед української молоді дозволило сформулювати низку ключових висновків: соціокультурний контекст сучасної України створює сприятливі умови для формування нарцисичних рис особистості, зокрема через активну цифровізацію, зміну ціннісних орієнтирів та трансформацію традиційних моделей соціалізації. Встановлено, що українська молодь демонструє обидва типи нарцисизму - грандіозний та вразливий, які мають різні пси-

хологічні кореляти та наслідки для особистісного функціонування. Виявлено значні гендерні відмінності: чоловіки показують вищі рівні грандіозного нарцисизму, тоді як вразливий нарцисизм однаково поширений серед обох статей. Вікові особливості проявляються у зниженні рівня грандіозного нарцисизму з віком, тоді як вразливий нарцисизм залишається стабільною характеристикою, що вказує на його більш глибоку природу. Психологічні наслідки нарцисичних тенденцій включають порушення самооцінки, емоційну нестабільність, складнощі у формуванні глибоких міжособистісних стосунків та зниження якості життя. Ефективна профілактика деструктивних проявів нарцисизму вимагає комплексного підходу, що включає розвиток емоційного інтелекту, формування здорової самооцінки, створення альтернативних соціальних середовищ та навчання навичкам критичного сприйняття інформації. Перспективним напрямом подальших досліджень є вивчення впливу травматичного досвіду війни на формування нарцисичних рис та розробка спеціалізованих програм психологічної допомоги для постраждалої молоді.

Отримані результати підкреслюють необхідність розробки цілеспрямованої державної політики сприяння психологічному здоров'ю молоді, інтеграції профілактичних програм у освітній простір та створення ефективної системи психологічної допомоги, адаптованої до сучасних викликів українського суспільства.

References:

- Bykova, Ya. V. (2025). Psykholohichne doslidzhennia nartsysizmu: klinichni ta sotsiokulturni aspekt.
- Błachnio, A., Przepiorka, A., Rudnicka, P. (2016) Narcissism and self-esteem as predictors of dimensions of Facebook use. *Personality and Individual Differences*, 90, 296-300.
- Brummelman, E., Nevicka, B., & O'Brien, J. M. (2021). Narcissism and leadership in children. *Psychological Science*, 32, 354-363. doi:10.1177/0956797620965536
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2008) Facilitating optimal motivation and psychological well-being across life's domains. *Canadian Psychology/ Psychologie canadienne*, 49(1), 14-23.
- Zahrudna, N. A. (2025). Psykholohichni chynnyky stanovlennia nartsysychnoho komponentu v strukturі osobystosti.
- Kernberg, O. F. (1970). A psychoanalytic classification of character pathology. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 18, 800-822
- Kernberg, O. F. (1974). Contrasting viewpoints regarding the nature and psychoanalytic treatment of narcissistic personalities. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 22, 255-267.
- Kernberg, O. F. (1975). *Borderline Conditions and Pathological Narcissism*. New York: Jason Aronson.
- Kohut, H. (1971). *The Analysis of the Self: A Systematic Approach to the Psychoanalytic Treatment of Narcissistic*
- Kohut, H. (1972). Thoughts on narcissism and narcissistic rage. *Psychoanalytic Study of the Child*, 27, 360-400.
- Kryvenko Horbal, Iryna & Kataran, Sofiya. (2019). Особистісний нарцисизм молоді: статевий-гендерний аспект. *Scientific Studios on Social and Political Psychology*. 67-80. 10.33120/ssj.vi44 (47).118
- Molochko, Ya. A. (2025). Rol nartsysychnoho symptomokompleksu u podolanni boiovoho stresu ta psykholohichnykh travm. *Sektsiia 1 problemy navchannia ta rozvytku osobystosti v svitli idei G. S. Kostiuksa*, 547.
- Moskal, S. V. (2024). Proiavy nartsysizmu u protsesi naladzhennia mizhosobystisnykh vzaiemyn osib yunatskoho viku (Doctoral dissertation, Ternopil, ZUNU).
- Pincus, Aaron & Ansell, Emily & Pimentel, Claudia & Cain, Nicole & Wright, Aidan & Levy, Kenneth. (2009). Initial Construction and Validation of the Pathological Narcissism Inventory. *Psychological assessment*. 21. 365-79. 10.1037/a0016530.
- Pincus, A. L., & Lukowitsky, M. R. (2010). Pathological narcissism and narcissistic personality disorder. *Annual Review of Clinical Psychology*, 6, 421-446. <https://doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.121208.131215>
- Soloviova, A. A., & Tomchuk, M. I. (2024). Kolektyvnyi nartsysizm i yoho sotsialnyi vplyv na osobystist (Doctoral dissertation, KZVO "Vinnytska akademiia bezpererвної osvity").

- Twenge, Jean & Campbell, W. Keith. (2018). Associations between screen time and lower psychological well-being among children and adolescents: Evidence from a population-based study. *Preventive Medicine Reports*. 12. 10.1016/j.pmedr.2018.10.003.
- Wilson, K., Fornasier, S., White, M. (2010) Psychological predictors of young adults' use of social networking sites. *Cyberpsychology, behavior, and social networking*, 13(2).
- Weiss, B., Campbell, W. K., Lynam, D. R., & Miller, J. D. (2019). A Trifurcated Model of Narcissism: On the pivotal role of trait antagonism. In J. D. Miller & D. R. Lynam, *The handbook of antagonism: Conceptualizations, assessment, consequences, and treatment of the low end of agreeableness* pp. 221–235
- van Schie, C.C., Jarman, H.L., Huxley, E. et al. Narcissistic traits in young people: understanding the role of parenting and maltreatment. *border personal disord emot dysregul* 7, 10 (2020). <https://doi.org/10.1186/s40479-020-00125-7>
- Crowe, M. L., Sleep, C. E., Carter, N. T., Campbell, W. K., & Miller, J. D. (2018). Self-esteem and narcissism: An item response theory analysis of curvilinearity. *Personality and Individual Differences*, 128, 16–20. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.02.016>
- Freud, S. (1914). On narcissism: An introduction. *S.E.*, vol. XIV, pp. 69–102.

Пастушенко Валентина Семенівна

Науковий співробітник лабораторії психології навчання імені І.О. Синиці Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України, м. Київ (Україна)

ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ НАРЦИСИЗМУ СЕРЕД УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ: СОЦІОКУЛЬТУРНІ ЧИННИКИ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ

АНОТАЦІЯ

У статті досліджується феномен нарцисизму серед української молоді в контексті стрімких соціокультурних трансформацій, цифровізації комунікаційного простору та зміни ціннісних орієнтацій суспільства. Особлива увага приділяється впливу глобалізаційних процесів, поширенню соціальних мереж та інтернет-культури, що формують нові моделі самопрезентації, зумовлюють переоцінку власної ідентичності та посилюють прагнення до зовнішнього визнання. В умовах зростаючої ролі цифрових технологій молодь дедалі частіше стикається з інформаційним перенасиченням, підвищеними соціальними очікуваннями та необхідністю конструювання привабливого публічного образу,

що значною мірою впливає на становлення особистісних цінностей і стратегій поведінки. Соціокультурні зміни сприяють трансформації уявлень про успіх, самореалізацію та міжособистісні стосунки, що, своєю чергою, визначає особливості прояву нарцисичних тенденцій серед молодого покоління. Мета роботи полягає у виявленні рівня вираженості нарцисичних тенденцій, аналізі соціокультурних чинників їх формування та визначенні можливих психологічних наслідків для особистісного розвитку й міжособистісної взаємодії. Теоретичною основою дослідження стали сучасні підходи до розуміння феномену нарцисизму, що розглядають його у контексті взаємодії особистісних і соціальних детермінант. Емпіричне дослідження здійснено із використанням психодіагностичних методик, що дало змогу визначити рівень грандіозного та вразливого нарцисизму, а також простежити кореляційні зв'язки між показниками самооцінки, емоційного стану, якістю міжособистісних стосунків і впливом цифрового середовища. Особливу увагу приділено ролі соціальних мереж, медіа-платформ та інформаційних потоків, які створюють нові моделі самопрезентації, формують ідеали успіху та підсилюють прагнення до зовнішнього визнання. Показано, що надмірна орієнтація на публічний образ і залежність від зовнішньої оцінки сприяють підвищенню тривожності, ризику емоційного вигорання та розвитку депресивних симптомів, а також ускладнюють формування глибоких міжособистісних зв'язків. Отримані результати можуть бути використані у практичній психології, зокрема для розробки профілактичних, діагностичних та корекційних програм, спрямованих на зміцнення психологічного благополуччя української молоді та формування здорових стратегій самопрезентації й самооцінки в умовах сучасних соціальних викликів. Практичне значення дослідження полягає у можливості застосування його висновків у роботі психологів, психотерапевтів, освітніх фахівців і соціальних працівників для підвищення рівня психологічної стійкості молодого покоління та запобігання розвитку деструктивних нарцисичних тенденцій.

Ключові слова: нарцисизм, українська молодь, соціокультурні чинники, психологічні наслідки, соціальні мережі, самооцінка, міжособистісні стосунки.

Valentyna Pastushenko

Research Fellow at the I.O. Synytsa Laboratory of Educational Psychology, H.S. Kostyuk Institute of Psychology, National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv (Ukraine)

RESEARCH ON THE LEVEL OF NARCISSISM AMONG UKRAINIAN YOUTH: SOCIOCULTURAL FACTORS AND PSYCHOLOGICAL CONSEQUENCES

ABSTRACT

The article explores the phenomenon of narcissism among Ukrainian youth in the context of rapid sociocultural transformations, the digitalization of the communication space, and changes in the value orientations of society. Particular attention is given to the impact of globalization processes, the spread of social networks, and internet culture, which shape new models of self-presentation, influence the reassessment of personal identity, and intensify the pursuit of external validation. In the conditions of the growing role of digital technologies, young people increasingly face information overload, heightened social expectations, and the necessity of constructing an attractive public image, which significantly affects the formation of personal values and behavioral strategies. Sociocultural shifts contribute to the transformation of concepts of success, self-realization, and interpersonal relationships, which, in turn, determine the specific manifestations of narcissistic tendencies among the younger generation.

The aim of the study is to identify the level of narcissistic tendencies, analyze the sociocultural factors influencing their formation, and determine the possible psychological consequences for personal development and interpersonal interaction. The theoretical framework is based on contemporary approaches to understanding the phenomenon of narcissism, considering it in the context of the interaction between personal and social determinants. The empirical research was conducted using psychodiagnostic methods, which made it possible to identify the levels of grandiose and vulnerable narcissism and to trace the correlations between self-esteem, emotional state, quality of interpersonal relationships, and the influence of the digital environment.

Special attention is paid to the role of social media, online platforms, and information flows in shaping new

models of self-presentation, constructing ideals of success, and enhancing the desire for external approval. The findings indicate that excessive focus on public image and dependence on external evaluation contribute to increased anxiety, emotional burnout, and depressive symptoms, as well as complicate the establishment of deep interpersonal connections.

The obtained results can be applied in practical psychology, particularly for the development of preventive, diagnostic, and corrective programs aimed at strengthening the psychological well-being of Ukrainian youth and fostering healthy strategies of self-presentation and self-esteem in the context of modern social challenges. The practical significance of the research lies in its applicability for psychologists, psychotherapists, educators, and social workers to enhance the psychological resilience of the younger generation and prevent the development of destructive narcissistic tendencies.

Keywords: narcissism, Ukrainian youth, sociocultural factors, psychological consequences, social media, self-esteem, interpersonal relationships.

How to cite (як цитувати):

Pastushenko, V. RESEARCH ON THE LEVEL OF NARCISSISM AMONG UKRAINIAN YOUTH: SOCIOCULTURAL FACTORS AND PSYCHOLOGICAL CONSEQUENCES. *PSYCHOLOGICAL JOURNAL*, 11(9), 25–40. <https://doi.org/10.31108/1.2025.11.9.2> [in Ukrainian]

Пастушенко, В. ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ НАРЦИСІЗМУ СЕРЕД УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ: СОЦІОКУЛЬТУРНІ ЧИННИКИ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ. *ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЧАСОПИС*, 11(9), 25–40. <https://doi.org/10.31108/1.2025.11.9.2>

Дата отримання статті: 21.06.2024

Дата рекомендації до друку: 21.09.2025

Дата оприлюднення: 30.09.2025